

ชะกาฮู : ปัญหาของความเข้าใจและแนวทางการจัดการ

อับดุลเลาะ อับรู่*

คำนำ

คำสอนในทางสังคมเศรษฐกิจที่สำคัญของอิสลามคือการลงทุนในทรัพย์สิน (Al-Amwal) อันเป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่จะก่อให้เกิดผลผลิตงอกงามและเชิยฐานะทางเศรษฐกิจของสังคมให้ดีขึ้น ดังนั้นการสนับสนุนให้ใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective) จึงเป็นบรรทัดฐานอย่างหนึ่งในระบบเศรษฐกิจแห่งอิสลามและชะกาฮูก็เป็นนโยบายทางการเงินอีกด้านหนึ่งที่ตอบสนองเป้าหมายเหล่านี้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ฐานะภาพของชะกาฮูจึงมีความสำคัญยิ่งในทฤษฎีทางการเงินในเชิงมหภาค (Macro-Monetary Theory) ในระบบการคลัง (Public Finance) ของรัฐอิสลาม¹

อัลลอฮู (ศุบห์) ทรงบัญญัติเรื่องชะกาฮู² และกำหนดผู้มีสิทธิได้รับ³ ไว้อย่างชัดเจนในอัลกุรอาน รอซูลุลลอฮู (ศ็อลฯ) ได้นำไปสู่ภาคปฏิบัติเป็นครั้งแรก⁴ ด้วยการกำหนดลักษณะและปริมาณของทรัพย์สิน วิธีเก็บ อัตราการจ่ายตลอดจนพิกัดชะกาฮู (Nisab) ซึ่งเมื่อผู้ใดครอบครองแล้วภาระของการจ่ายชะกาฮู (Burden of Zakatation) ก็จะตกแก่ผู้นั้นตามลักษณะของทรัพย์สิน

ถึงแม้รายการทรัพย์สินที่ต้องจ่ายชะกาฮูในสมัยของท่านนบี (ศ็อลฯ) จะมีไม่มากนักเมื่อเทียบกับระบบเศรษฐกิจที่มีความสลับซับซ้อนในปัจจุบัน แต่ความสำคัญของการเก็บ (Collection) และการจ่าย (Distbursment) จะตกอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของรัฐหรือองค์กรที่ถูกแต่งตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่นี้โดยตรง⁵ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการชะกาฮูจะได้รับการฝึกฝนและมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ เพราะก่อนที่ท่านนบี (ศ็อลฯ) จะส่งตัวแทนไปเก็บชะกาฮู ท่านมิเพียงแต่จะบอกอัตราการจ่าย ลักษณะของทรัพย์สิน ฯลฯ เพียงอย่างเดียว หากแต่ยังแนะนำถึงวิธีการกำหนดและเก็บตลอดจนคุณธรรมที่พวกเขาต้องแสดงออกอีกด้วย⁶ เป็นการชี้แนะเพื่อเป็น

* อาจารย์แผนกวิชาเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา

แบบอย่างแก่รัฐอิสลามตลอดจนชุมชนมุสลิมภายหลังถึงปัญหาของความเข้าใจผ่านกระบวนการศึกษาเกี่ยวกับชะกาฮ์อย่างครอบคลุมและแนวทางการจัดการโดยผ่านสถาบันจัดตั้งอย่างมีประสิทธิภาพให้เป็นไปตามเป้าหมาย

ความพยายามในการเขียนบทความในลักษณะที่เป็น โครงร่าง นี้เป็นการมองสถาบันชะกาฮ์จากฐานบนสู่ล่าง โดยตั้งผลที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการเก็บและจ่ายชะกาฮ์ที่เป็นตัวแปรที่สำคัญยิ่งต่อการผลักดันทรัพยากรต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตทางสังคมมากกว่าจะมองชะกาฮ์ว่าเป็นเพียงหลักการที่กำหนดแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องจ่ายเพื่อพันธะทางศาสนาเพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงปรัชญาอันเป็นเป้าหมายที่ห้อมล้อมสถาบันที่สำคัญยิ่งนี้

ความหมายและความสำคัญ

อัลกุรอานได้แสดงเจตนารมณ์ที่ฝังลึกลงในสถาบันชะกาฮ์ไว้อย่างชัดเจนคือ “จงเอาบางส่วนจากทรัพย์สินของเขามาเป็นชะกาฮ์ ซึ่งจักทำความสะอาดพวกเขา (จากความตระหนี่ถี่เหนียวและความรักในทรัพย์สิน) และจักปลดเปลื้องพวกเขา (คือสร้างสรรคุณลักษณะที่ดีงามลงในจิตใจของพวกเขาและเพิ่มพูนทรัพย์สินของพวกเขา)”⁷ ในทางอักษรศาสตร์ คำว่า “ชะกาฮ์หมายถึงความจำเริญ การเพิ่มพูน และการขัดเกลา” โดยนัยนี้ ชะกาฮ์จึงมีหน้าที่ที่สำคัญสองประการกล่าวคือ

ประการแรก : เป็นการขัดเกลาจิตใจของผู้ให้จากความตระหนี่ถี่เหนียว หึงหวงและเห็นแก่ตัวในทรัพย์สิน ผลจากการจ่ายชะกาฮ์จะทำให้เขาเป็นคนถ่อมตนและมีความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ (ศุบหฺ)⁸ คุณธรรมทางศาสนาที่แปรรูปออกมาในเชิงวัตถุนี้จะสร้างความรู้สึกเป็นพี่น้องกัน การช่วยเหลือกันระหว่างคนรวยและคนจน เพราะในทรัพย์สินกองหนึ่งที่คุณร่ำรวยครอบครองนั้นเขาได้ดูแลบางส่วนอันเป็นสิทธิของคนยากจนที่ต้องคืนกลับแก่เจ้าของในรูปของชะกาฮ์ด้วย

ประการที่สอง : เป็นการสนับสนุนให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของชาติ ลดความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ กีดกันการสะสมความมั่งคั่ง (Accumulation of Wealth) การกักตุน (Hoarding) ผลักดันทรัพยากรในภาคต่างๆ ไปสู่กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่

จะกระตุ้นให้มีการเพิ่มการลงทุน (Investment) การอุปโภคบริโภค (Consumption) และการว่าจ้างทำงาน (Employment) ฯลฯ⁹

การขัดเกลาคิดใจและความจำเริญทางเศรษฐกิจต่างก็รวมอยู่ในความหมายของคำว่าชะกาฮฺ ในขณะที่เดียวกันคำจำกัดความของคำว่า ชะกาฮฺ ในเชิงปฏิบัตินั้นหมายถึง “การให้บางส่วนจากทรัพย์สินของคนๆ หนึ่ง ตามที่กฎหมายกำหนดแก่คนมุสลิมที่ยากจน ที่ไม่ใช่มาจากครอบครัวตระกูลฮาซิมและเครือญาติ ซึ่งเป็นการปฏิบัติความศรัทธาที่เคร่งครัดโดยที่ผู้ให้จะไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น”¹⁰

ชะกาฮฺเป็นหนึ่งในห้าหลักปฏิบัติความศรัทธา เป็นการปฏิบัติศาสนกิจในรูปของการภักดีอย่างหนึ่ง (อิบาดะฮฺ) เทียบได้กับการละหมาด ซึ่งจะเห็นได้จากข้อเท็จจริงที่ว่า เมื่ออัลกุรอานกล่าวถึงการละหมาด (ซอลาฮฺ) มักจะมีบัญชาให้จ่ายชะกาฮฺเสมอ¹¹ และแม้แต่บรรดานบี (อ.ส.) และประชาชนก่อนท่านนบี (ศ็อลฯ) ก็ได้รับคำบัญชาให้จ่ายชะกาฮฺเช่นกัน¹²

ความสำคัญของชะกาฮฺจะเห็นชัดเจนยิ่งขึ้นจากคำกล่าวของท่านรอซูล (ศ็อลฯ) ความว่า “บุคคลใดดำรงการละหมาด แต่ไม่ยอมจ่ายชะกาฮฺ การละหมาดของเขาก็ไร้ผล”¹³ หลังจากท่านนบี (ศ็อลฯ) เสียชีวิตมีมุสลิมบางกลุ่ม¹⁴ ภายใต้การนำของคอลีฟะฮฺ อับูบักร์อัศศิดดีก ไม่ยอมส่งชะกาฮฺแก่กองคลังของรัฐ ท่านจึงได้ประกาศสงครามกับชนกลุ่มนั้นทันที โดยยกอัลกุรอานเป็นข้ออ้าง¹⁵ “เราได้รับบัญชาให้งดทำสงครามกับคนที่เมื่อเขากลับเนื้อกลับตัวดำรงการละหมาด จ่ายชะกาฮฺเท่านั้น” เมื่อเขาไม่ยอมปฏิบัติตามหนึ่งในสามเงื่อนไขนี้แล้ว เราจะปล่อยเขาไว้ได้อย่างไร”¹⁶

หลักการเกี่ยวกับชะกาฮฺในอิสลามครอบคลุมชีวิตสังคมที่ควรแก่การทบทวนอย่างจริงจังเป็นอย่างยิ่ง เพราะความไม่เอาใจใส่ในเรื่องนี้ก็เหมือนกับเป็นการจงใจให้สังคมด้านหนึ่งขาดความสมดุลไป ชะกาฮฺจะมีผลทั้งทางด้านจิตใจและวัตถุ ทั้งโลกนี้และโลกหน้า นั่นคือความสัมพันธ์ที่มนุษย์พึงภักดีต่ออัลลอฮฺ ในเวลาเดียวกันยังสร้างความสมานฉันท์กับมนุษย์ที่อาศัยร่วมกันในสังคมอีกด้วย ดังนั้นเป้าหมายและเนื้อหาทั้งหมดต่างก็รวมอยู่ในบทบาทของชะกาฮฺทั้งสิ้น ชะกาฮฺจึงมีลักษณะเป็น “สองด้านที่อยู่บนเหรียญเดียวกัน” ไม่อาจปลีกแยกออกจากกันได้เลย

หลักการรองรับ พิทักษ์ และอัตราการจ่ายชะกาฮ์

การขวนขวายหารายได้และการเข้าไปมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นสัญญาอนุญาตอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่อิสลามยอมรับ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงจนก่อให้เกิดชนชั้นที่ได้เปรียบและเสียเปรียบเกี่ยวกับความมั่งคั่งและรายได้นั้นเป็นเรื่องที่ต้องเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การใช้มาตรการต่างๆ เพื่ออุดรอยถ่างมิให้กว้างจนเกิดเป็นปัญหาสังคมที่รุนแรงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างถูกต้องตามศีลธรรมและยุติธรรมอันเป็นที่ยอมรับของมนุษยชนในสังคมด้วย นอกจากระบบอินฟาก เศาะตะเกาะฮ์ มรดกแล้ว ชะกาฮ์ก็ยังเป็นอีกสถาบันหนึ่งในการสร้างหลักประกันทางสังคมแก่คนยากจนขัดสนอย่างมีประสิทธิภาพยิ่ง

ดังนั้น เกี่ยวกับความหลากหลายในทรัพย์สินและรายได้ที่รัฐ (หรือสถาบันจัดตั้ง) จะเก็บจากชุมชนมุสลิมมาเป็นชะกาฮ์นั้น จะมีหลักการพื้นฐานรองรับพอสรุปได้ดังนี้

1. เก็บจากสมาชิกที่เป็นมุสลิมที่มั่งคั่งในสังคม เพื่อประโยชน์แก่คนยากจนขัดสน
2. ไม่มีผลตอบแทนกลับแก่ผู้ให้ (No quid pro quo)
3. หากแรงงาน (Labor) และทุน (Capital) ที่ใช้ไปเพื่อก่อรายได้ไม่น้อยเท่าใดอัตราการจ่ายชะกาฮ์ก็จะมาก ตรงกันข้าม ถ้าแรงงานและทุนที่ใช้เพื่อก่อรายได้มากเท่าใดอัตราการจ่ายชะกาฮ์ก็จะน้อย¹⁷

4. ชะกาฮ์จะไม่เก็บจากทรัพย์สินที่เสี้ง่าย เช่น ผักต่างๆ¹⁸

5. ทรัพย์สินที่ไม่ใช่เพื่อหวังผลทางการผลิต เช่น ที่อยู่อาศัย เครื่องประดับ เครื่องใช้ภายในบ้าน สัตว์ที่ใช้เป็นพาหนะ เงินตราที่ใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ดำรง สัตว์ที่ใช้ในภาคเกษตรกรรม ฯลฯ ทรัพย์สินเหล่านี้ไม่อยู่ในข่ายต้องจ่ายชะกาฮ์

6. สัตว์ที่ไม่อาจสืบพันธุ์หรือสืบพันธุ์ได้แต่ใช้ระยะเวลานาน เช่น ล่อ ช้างไม่ต้องจ่ายชะกาฮ์

จะเห็นว่าหลักการข้อที่สามนั้น ถึงแม้รายได้ทุกอย่างจะได้มาโดยอาศัยแรงงานและทุนซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญยิ่งในการก่อผลผลิต (Factors of Production) แต่ความแตกต่างในอัตราการจ่ายชะกาฮ์จะอยู่ตรงแรงงานและทุนเพิ่มที่ใช้ไปในการผลิต จึงไม่สงสัยเลยว่า

1. ทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่ต้องลงแรงและทุน เช่น ทรัพย์สินที่พบโดยไม่มีเจ้าของ (Treasure trove) อัตราการจ่ายชะกาฮ์จึงเป็น 1/5 (20%)

2. การเกษตรกรรมที่ใช้แรงงานและทุนพื้นฐาน เช่น การเกษตรที่อาศัยน้ำฝน น้ำคลอง การชลประทานจากรัฐ อัตราการจ่ายชะงากสู่ต่อผลผลิตทั้งหมดจึงเป็น 1/10 (10%)
3. การเกษตรกรรมที่ใช้แรงงานและทุนเพิ่ม เช่น เกษตรกรรมที่ต้องลงทุนในเรื่องการชลประทานและการบำรุงรักษาที่ต้องใช้ทุนสูงกว่า อัตราการจ่ายชะงากจึงเป็น 1/20 (5%)
4. ทองคำ เงิน และทรัพย์สินที่ใช้เพื่อประกอบธุรกิจ การค้าขาย อัตราการจ่ายชะงากจึงเป็น 1/40 (2.5%)

อัตราการจ่ายชะงากที่เริ่มลดหลั่นจากมากที่สุด (20%) ถึงต่ำที่สุด (2.5%) นั้นจะเห็นว่า แรงงานและทุนที่ใช้ไปเพื่อการผลิตจะเป็นตัวแปรที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างระหว่าง 10% กับ 5% ของหัวข้อที่ 2 และ 3 นั้น คือต้นทุนของแรงงานและทุนที่ใช้เพื่อการชลประทานในที่ดิน สำหรับหัวข้อที่ 4 ผู้ประกอบการจะมีความเสี่ยงในธุรกิจค้าขายและการเข้าไปครอบครองทองคำและเงินก็เป็นเรื่องที่ยากเมื่อเทียบกับหัวข้อ 1-3 อัตราการจ่ายชะงากจึงต่ำ อีกด้านหนึ่ง การที่อัตราการจ่ายชะงากต่ำสุดในรายการหลังสุดนี้ เหมือนกับจะเป็นตัวชี้บ่งชี้สำคัญถึงการลดภาษีเพื่อสนับสนุนให้มุสลิมเข้าไปเกี่ยวข้องกับธุรกิจค้าขาย พาณิชยกรรม และการอุตสาหกรรมมากกว่าอื่นใด

ชะงากจะตกเป็นภาระของมุสลิมทันทีเมื่อเขาได้ครอบครองและเป็นเจ้าของพิกัดค่าสูงสุด (นิสาบ) ในทรัพย์สินทุกประเภทที่สามารถก่อให้เกิดผลผลิตหลังจากหักค่าใช้จ่ายที่จำเป็นแล้วในแต่ละรอบปี¹⁹ มุสลิมส่วนใหญ่จะถือเอาเดือนรอมฎอน²⁰ เป็นเดือนที่สะดวกที่สุดเกี่ยวกับการเงิน (Financial Year) ของตน

ตารางข้างล่างนี้ เป็นการรวบรวมรายการทรัพย์สินต่างๆ ที่ต้องจ่ายชะงาก พิกัด และเงื่อนไขต่างๆ ในช่วงต้นของอิสลาม²¹

รายการทรัพย์สินที่อัตราการจ่ายชะงาก 2.5 %

ประเภท	พิกัด	เงื่อนไขอื่นๆ
ทองคำ	มีมูลค่าเท่ากับ	จ่ายหลังจากครบรอบปี
เงิน	200 ดิรฮัม หรือเงิน	เมื่อได้ครอบครองนิสาบ
สินค้าเพื่อธุรกิจค้าขาย	5 อุกียห์ หรือ ทองคำ	
แร่ต่างๆ	20 ดินาร	ไม่ชัด

รายการทรัพย์สินที่อัตราการจ่ายชะกาฮ์ 5 % ถึง 10 %

ประเภท	พิกัด	เงื่อนไขอื่นๆ
อินทผลัม	5 วัสถ์ของผลผลิตทั้งหมด	จ่ายทันทีในฤดูเก็บเกี่ยว
ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์	5 วัสถ์ของผลผลิตทั้งหมด	จ่ายทันทีในฤดูเก็บเกี่ยว
ข้าวโพด ข้าวเจ้า	5 วัสถ์ของผลผลิตทั้งหมด	จ่ายทันทีในฤดูเก็บเกี่ยว
ผลองุ่น	5 วัสถ์ของผลผลิตทั้งหมด	จ่ายทันทีในฤดูเก็บเกี่ยว
ลูกเกด	5 วัสถ์ของผลผลิตทั้งหมด	จ่ายทันทีในฤดูเก็บเกี่ยว
ผลโอลีฟ	5 วัสถ์ของผลผลิตทั้งหมด	จ่ายทันทีในฤดูเก็บเกี่ยว
น้ำผึ้ง	5 วัสถ์ของผลผลิตทั้งหมด	จ่ายทันทีในฤดูเก็บเกี่ยว

รายการทรัพย์สินที่อัตราการจ่ายชะกาฮ์ 20 %

ประเภท	พิกัด	เงื่อนไขอื่นๆ
ทรัพย์สินที่ค้นพบโดยไม่มีเจ้าของ ทรัพย์สินในดิน	ไม่มี	จ่ายทันทีเมื่อเข้าไปครอบครอง มันแล้ว
ทรัพย์สินที่ค้นพบในทะเลทรายโดย ไม่มีใครอ้างว่าเป็นของตน	ไม่มี	จ่ายทันทีเมื่อเข้าไปครอบครอง มันแล้ว

รายการทรัพย์สินที่อัตราการจ่ายชะกาฮ์ 20 %

ประเภท	พิกัด	เงื่อนไขอื่นๆ
ผลไม้ที่เสี้ง่าย	ไม่ระบุ	ถ้าจะเก็บชะกาฮ์
ผัก	ไม่ระบุ	ต้องเก็บในฤดูเก็บเกี่ยว
ฝ้าย	ไม่ระบุ	หรืออัตราการจ่ายชะกาฮ์ระหว่าง 5%-10% (ยังไม่ชัดเจน)

รายการทรัพย์สินที่เป็นปศุสัตว์

ประเภท	พิกัด	เงื่อนไขอื่นๆ
แกะ/แพะ	40	แพะ/แกะ 1 ตัว
วัวตัวเมีย / วัวตัวผู้	30	ลูกวัวอายุ 1 ปี 1 ตัว
	40	ลูกวัวอายุ 2 ปี 1 ตัว
อูฐ	5	แกะ 1 ตัว
	25	อูฐตัวเมียอายุ 1 ปี 1 ตัว

หลักการรองรับ พิกัด อัตราการจ่ายชะกาฮุดตลอดจนผู้มีสิทธิได้รับจะถูกระบุไว้ อย่างชัดเจนในอัลกุรอานและอัซซุนนะฮฺ (คือลฯ) ที่ไม่มีผู้ใด พรรคการเมืองใดและรัฐบาลใดจะคิดแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือล้มเลิกไปได้²²

การเก็บ การกระจาย และผู้มีสิทธิได้รับชะกาฮฺ

การแต่งตั้งผู้เก็บชะกาฮฺจะมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าด้านอื่นๆ ในกระบวนการชะกาฮฺ ทั้งนี้เพราะรายได้จากชะกาฮฺจะมากหรือน้อย จะสะดวกหรือยุ่งยาก ผู้เก็บก็เป็นตัวแปรที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ ก่อนที่ท่านนบี (คือลฯ) จะส่งเจ้าหน้าที่เก็บชะกาฮฺไปยังดินแดนต่างๆ ท่านจะฝึกอบรมกฎหมายว่าด้วยชะกาฮฺและคุณธรรมในการเก็บชะกาฮฺจนมั่นใจ ท่านจะพิถีพิถันเป็นพิเศษในเรื่องบุคลากร ก็จะต้องมีความซื่อสัตย์ มีคุณสมบัติอันเป็นที่เชื่อถือ มีความรู้ ท่านจะกำชับให้เก็บชะกาฮฺจากทรัพย์สินที่ไม่ดีเกินไป (ไม่ดีเกินไปและไม่เลวจนเกินไป คือ ปานกลาง)²³ ไม่อนุมัติให้เจ้าหน้าที่รับสินรางวัลต่างๆ แม้จะได้มาด้วยความเสน่หากก็ตาม เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเก็บชะกาฮฺจะต้องรับผิดชอบต่อปฏิกริยาที่เกิดจากผู้จ่าย ดังกรณีการขาดสำนักผิดชอบของเจ้าหน้าที่เก็บชะกาฮฺที่ฮัทรามาตฺ จนเกิดการประท้วงลุกลามใหญ่โต และไม่ยอมจ่ายชะกาฮฺแก่ส่วนกลางจนอนุบฏกร์คอสิฟะฮฺในสมัยนั้น ต้องยกทัพเข้าไปปราบปราม²⁴

ท่านนบี (คือลฯ) จะแจกจ่ายชะกาฮฺทันทีหลังจากที่ได้รับ จะไม่ล่าช้าแม้เพียงสองสามวัน ยกเว้นปศุสัตว์ เช่น อูฐที่ต้องอาศัยเนื้อที่กว้างในการดูแลรักษา เจ้าหน้าที่เก็บชะกาฮฺจะถูกกำชับให้แจกจ่ายชะกาฮฺแก่ผู้มีสิทธิได้รับในละแวกนั้น บ่อยครั้งที่เจ้าหน้าที่กลับมา

รายงานตัวที่ส่วนกลางโดยไม่มีชะกาฮุดคือมาเลย ส่วนกลางจะได้รับก็ต่อเมื่อเป็นส่วนเกินแล้วเท่านั้น มีรายงานว่า มุอาคิให้ชะกาฮุดที่เก็บได้แก่อุมร์ เพราะมันเกินจำเป็นในท้องที่ของเขา จะเห็นว่าการกระจายชะกาฮุดจะเน้นในสถานที่เก็บเป็นอันดับแรก แต่จะไม่ทิ้งส่วนกลาง ดังนั้นบทบาทของบัยตุลมาล²⁵ ในส่วนที่เกี่ยวกับชะกาฮุดจะมีหน้าที่เป็นเพียงศูนย์กลางคอยควบคุมดูแลให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนดเท่านั้น

เกี่ยวกับการกระจายชะกาฮุดนั้น อุมร์เห็นความสำคัญในการแยกแยะคนที่ทำงานเพื่ออิสลามเป็นลำดับแรก ต่อมาเขาได้เปลี่ยนนโยบายโดยมีแนวโน้มสู่การกระจายที่เสมอภาคกันและให้รวมเอาคนที่ไม่ได้นับถืออิสลามแต่ยกจนขัดสนว่าเป็นหนึ่งในบรรดาผู้มีสิทธิรับชะกาฮุดด้วย นโยบายอีกอันหนึ่งของเขาก็คือ เงินจัดสรรต่อหัว เขาเชื่อว่าควรให้ในปริมาณที่ผู้รับสามารถที่จะมีความเป็นอยู่ที่ดีจนสามารถจ่ายชะกาฮุดได้ในปีถัดไป

ชะกาฮุดจะถูกแจกจ่ายแก่บุคคลหรือที่ถูกจัดว่าเป็นหนึ่งหรือมากกว่าในแปดประเภทนี้เท่านั้น

1-2) คนยากจนและคนขัดสน (ฟาگیر-มิสกิน)

คนยากจนและขัดสนคือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างรีบด่วน เช่น คนว่างงาน (ในความหมายที่แท้จริง) คนแก่ที่ไม่อาจเลี้ยงตัวเองได้ นักศึกษาที่ขาดผู้อุปถัมภ์ คนป่วยที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เป็นต้น คนเหล่านี้มีสิทธิรับชะกาฮุดโดยไม่จำกัดสีผิวหรือลัทธิความเชื่อใดๆ (บางทฤษฎีสำหรับมุสลิมเท่านั้น)

3) เจ้าหน้าที่เก็บชะกาฮุด (อามิล)

เจ้าหน้าที่เก็บชะกาฮุดคือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้จัดการในเรื่องชะกาฮุด โดยไม่คำนึงว่าฐานะของพวกเขาจะเป็นอย่างไร แต่ที่ควรคำนึงให้มากคือ เจ้าหน้าที่เหล่านี้ที่อยู่ใกล้ชิดกับกองทุนเป็นอย่างยิ่ง จึงต้องระมัดระวังข้อครหา (ฟิตนะฮฺ) ต่างๆ อันอาจจะเกิดขึ้นมาได้

4) เพื่อสร้างความอบอุ่นแก่จิตใจ

ผู้ที่เข้ารับอิสลามใหม่ซึ่งถูกตัดขาดจากกองมรดกหรือญาติพี่น้องและแม้แต่หากเขาเป็นคนร่ำรวยก็ตาม การจัดสรรรายได้จากกองทุนชะกาฮุดแก่เขาย่อมนำมาซึ่งความอบอุ่นแก่จิตใจและมั่นใจในฐานะภาพใหม่ของตน นอกจากนี้คนที่ไม่ใช่มุสลิมที่อาจจะสร้างความ

เคือคร้อนแก็รฐหรือแก็ชมชนมุสลิมหรือคนท่เมื่อมีสัมพันธ์ภพกับเขแล้ว จะสามารถสร้ง ความเข้มแข็งให้แก่อิสลามได้ คนพวกนี้ถูกจัดในประเภทนี้ทั้งสิน

5) ปลดปล่อยทาส

คือผู้ที่มีฐานะภพเป็นทาสไม่ว่าจะปรากฏอยู่ที่ใด ส่วนแบ่งจากกองทุนชะกาฮ์ก็ สามารถนำไปใช้เพื่อปลดปล่อยพวกเขาให้เป็นไท ถึงแม้ทาสสมัยเก่าจะหมดยุคแล้ว ก็ไม่ ควรมองข้ามทาสสมัยใหม่ท่เข้ามาแทนที่ คือ แรงงานทาส ฯลฯ ก็สามารถนำรายได้จากกอง ทุนชะกาฮ์นี้ไปสร้งประโยชน์ในสิ่งท่พวกเขาถนัดและมีความชำนาญ เช่น อุตสาหกรรม ในครัวเรือน (Small Scale Industries) หรือกิจกรรมขนาดเล็กหรือขนาดกลาง (SME =Small and Medium Enterprise) เป็นต้น

6) ปลดปล่อยหนี้สิน

คนท่มีหนี้สินท่ไม่ถ่วงถ้ำขอบเขตของกฎหมาย แต่ไม่อาจปลดปล่อยหนี้สินของตน ได้ คนท่คิดหนี้สินเพื่อใช้จ่ายในครอบครัวหรือคิดหนี้สินเนื่องจากช่วยเหลือคนอื่น โดยท่ตนเองไม่มีปัญญาจะจ่ายคืนได้ บุคคลเหล่านี้มีสิทธิได้รับชะกาฮ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชวานาท่คิด หนี้สินเพื่อการเกษตรควรจะได้รับกการพิจารณาเป็นกรณีพิเศษก่อนท่หลักประกันซึ่งส่วน ใหญ่คือท่ินจะถูกยึดตามระบบการกู้ยืมสมัยใหม่ท่มีกจะพอกพูนด้วยดอกเบี้ย

7) ในหนทางของอัลลอฮ์

กิจกรรมต่างๆ ท่ตั้งามเพื่อความสูงส่งของอิสลามโดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมมุสลิมท่ ขาดการดูแลจากรัฐท่ไม่ใช่อิสลาม กิจกรรมเพื่อความสูงส่งแห่งอิสลามหลายอย่างท่เฝ้ารอ คอยความช่วยเหลือจากกองทุนชะกาฮ์

8) คนเดินทาง

คนเดินทางท่อยู่ในภาวะคับขัน ไม่ว่าจะการเดินทางจะเพิ่งเริ่มต้น กลางทางหรือถึงที่ หมายแล้ว หากขาดปัจจัยเขาก็จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนชะกาฮ์ คนลี้ภัยเนื่องจาก ความกดดันทางการเมือง ศาสนา ก็จัดอยู่ในประเภทคนเดินทางท่มีสิทธิได้รับชะกาฮ์ทั้งสิน

เมื่อพิจารณาการกระจายชะงากแก่ผู้มีสิทธิได้รับอย่างรอบด้านแล้วก็จะเห็นบทบาทของชะงากในการสร้างหลักประกันทางสังคม สร้างความมั่นคงให้กับสังคมอย่างหาที่เปรียบไม่ได้ สิ่งที่เหมาะสมยิ่งเป็นพิเศษในเรื่องของการกระจายรายได้จากกองทุนชะงากแก่ผู้มีสิทธิได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจนขัดสน คือการให้เงินสดเพียงเล็กน้อย ไม่อาจแก้ปัญหาอะไรได้มากมายนัก บางทีอาจจะเป็นบ่อเกิดแห่งความเกียจคร้านขึ้นมาได้ ถ้ากองทุนนำรายได้ไปจัดสรรในทางสนับสนุนเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างถาวร เช่น ในเรื่องอาชีพที่เขาดำเนินด้านความชำนาญต่างๆ สนับสนุนในอุตสาหกรรมขนาดย่อมให้กระจายไปในหลายพื้นที่แล้ว ปัญหาความยากจนในประเทศมุสลิมและชุมชนมุสลิมก็สามารถจะแก้ไขปัญหานั้นได้เป็นอย่างดี แนวคิดในการกระจายรายได้จากกองทุนชะงากที่ใกล้เคียงกับเจตนารมณ์แห่งอิสลามที่สุดคือการจ่ายชะงากแก่ผู้มีสิทธิได้รับจนสามารถจัดที่มาแห่งความยากจนสามารถลดล้างต้นตอของความขัดสนและพอเพียงตลอดชีวิต จนกระทั่งเขาไม่ต้องการความช่วยเหลือใดๆจากกองทุนชะงากอีกต่อไป²⁶

การใช้หลักกียาสและความคิดอันหลากหลายเกี่ยวกับชะงาก

หลังจากที่อาณาจักรอิสลามแผ่ขยายกว้างขวางยิ่งขึ้นนั้น บรรดาคอลีฟะฮ์และผู้ปกครองหลังจากท่านนบี (ศ็อลฯ) ต้องเผชิญหน้ากับรายการทรัพย์สินใหม่ๆ อันเป็นที่มาของรายได้ ซึ่งหะดีษของท่านนบี (ศ็อลฯ) กล่าวไว้อย่างเคลือบคลุมหรือไม่ได้กล่าวเลย ในเรื่องนี้บรรดาคอลีฟะฮ์ในช่วงต้น ตลอดจนผู้ปกครองแห่งอุมัยยะดก็ได้ใช้วิธีการพิจารณาชี้ขาดอย่างอิสระโดยใช้หลักกียาสหรือเปรียบเทียบ (Analogy) มาเป็นหลักที่สำคัญในการกำหนดอัตราชะงากและพิจารณานิสاب ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการเก็บชะงาก²⁷

คอลีฟะฮ์ อับบักร์ เก็บชะงากจากวารัส²⁸ คอลีฟะฮ์ อุมร์ เห็นด้วยกับการเก็บชะงากจากน้ำผึ้งถึงแม้จะมีการถกเถียงอยู่ก็ตาม เขาได้เสนอแนวทางที่เป็นไปได้ในการแยกแยะระหว่างน้ำผึ้งที่เก็บบนภูเขาและในที่ราบ และกำหนดอัตราชะงากเป็น 1/20 สำหรับรายการแรกและ 1/10 สำหรับรายการหลัง ทั้งนี้เนื่องมาจากแรงงานที่ต้องสูญเสียไปกับรายการแรกมากกว่ารายการหลัง และเขาได้เก็บชะงากจากม้าชอวาอิมด้วย²⁹

อิบนุ อับบาส ผู้ว่าการรัฐฟาในสมัยคอลีฟะฮ์ อาลี ได้เก็บชะงากจากผัก (ซึ่งคิดว่าเป็นไม่เสี้ง่ายและใช้เป็นเครื่องเทศ) ฮิญาจได้แนะนำให้เก็บชะงากจากไข่มุกในอัตรา 1/5 เขายัง

ได้เสนอให้เก็บชะกาฮจากผักต่างๆ แต่ก็ได้รับการคัดค้านจากสาวกของท่านนบี (ศ็อลฯ) โดยอ้างหลักฐานจากหะดีษ ในที่สุดเขาจึงถอนความคิดนั้น

อุมัรและอาลีได้ยั่วว่าใครก็ตามที่ได้รับเบี้ยบำนาญ (Pension) จะต้องจ่ายชะกาฮ ณ ที่จ่าย³⁰ อุมัรที่ 2 เปลี่ยนแปลงนโยบายการเก็บชะกาฮจากม้าและน้ำผึ้งของอุมัรที่ 1 และลดอัตราชะกาฮของอุมัรที่ 1 จาก 20% เป็น 2.5% นั่นคือเมื่อครบนิสาบคิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 200 Dirham และได้รวมเอาถั่วแขกชนิดเมล็ดแดงและเหลือง (Lentil) และเมล็ดถั่วในอัตรา ระหว่าง 5% ถึง 10% โดยเทียบเหมือนกับข้าวสาลี

สำหรับความคิดเห็นของอุลามาอ์ เกี่ยวกับชะกาฮนั้นพอจะสรุปเพื่อเป็นตัวอย่างไว้ คือ³¹ เกี่ยวกับการเพาะปลูก อุบะฮะนิฟะฮูเห็นควรเก็บในอัตรา 1/10 จากผลผลิตทั้งหมดแต่อิหม่ามซาฟิอีย์เห็นว่าควรเก็บพืชผลที่สามารถเก็บสะสมเป็นอาหารได้เท่านั้น ดังนั้นพวกผักต่างๆ จึงไม่ต้องจ่ายชะกาฮ อิหม่ามมาลิก และอิหม่ามอับยูซุฟ ก็มีความเห็นเช่นเดียวกันคือพืชผักที่เสี้ง่ายไม่ต้องจ่ายอุซุร (1/10)

อิหม่ามอับยูซุฟเห็นว่า ผลผลิตทุกอย่างที่ต้องใช้เครื่องชั่ง ตวง เช่นข้าวสาลี ข้าวบาร์เล่ ข้าวเจ้า อามัน³² (Almon) ข้าวโพด หอม กระเทียม เป็นต้น ต้องจ่ายชะกาฮอุซุรคือ คิดจำนวนผลผลิต 5 วัตก์ หรือมากกว่านั้น ถ้าน้อยกว่า 5 วัตก์ ก็ไม่ต้องจ่ายอุซุร (1/10) เขายังได้แยกแยะสินค้าที่ไม่ต้องใช้ตวง เช่น ฝ้าย ว่าจะต้องจ่ายชะกาฮโดยคิดราคาเท่ากับ 5 วัตก์ เมื่อเทียบกับสินค้าที่ใช้เครื่องตวงที่ด้อยค่าที่สุด ดังนั้นราคาสินค้าที่ไม่อาจชั่งตวงได้ให้คิดเทียบกับราคาสินค้าทางพาณิชย์กรรมที่คล้ายคลึงมาเป็นเกณฑ์ ทั้งนี้ก็เพื่อจุดประสงค์ในการเก็บชะกาฮ

สำหรับผลไม้ อิหม่าม อุบะฮะนิฟะฮูเห็นว่า ผลไม้ทุกอย่างต้องจ่าย 1/10 ของผลผลิตทั้งหมด แต่อิหม่าม ซะฟิอีย์ยืนยันว่าผลไม้จะต้องเป็นอินทผลัมและองุ่นเท่านั้น

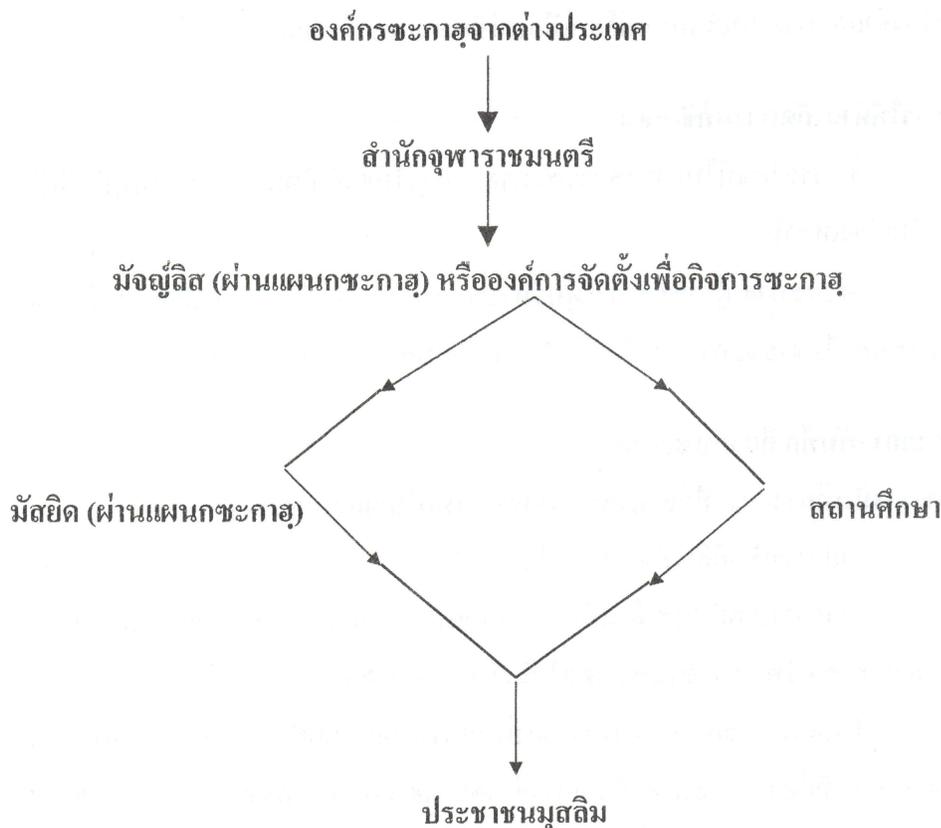
อิหม่าม อุบะฮะนิฟะฮูไม่เห็นด้วยกับการประเมินหรือคำนวณปริมาณผลไม้ที่ยังอยู่บนต้น แต่อิหม่ามซะฟิอีย์เห็นว่ากรกระทำเช่นนั้นยุติธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย โดยยึดการกระทำของท่านนบี (ศ็อลฯ) ที่แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประเมินปริมาณของอินทผลัมและองุ่นบนต้นเพื่อประโยชน์ในการเก็บชะกาฮ³³

อิมาม อับดุลอะซิซกล่าวว่า ม้าที่เลี้ยงในทุ่งหญ้านั้นต้องจ่ายชะกาฮู 1 ดินารต่อ 1 ตัว โดยไม่ต้องคูนีซาบ แต่ถ้ามูลค่างของมันเท่ากับนีสาบแล้ว ต้องจ่าย 5 คิรฮัมในทุกๆ 200 คิรฮัม

กิจกรรมทางเศรษฐกิจในสมัยของท่านนบี (ศ็อลฯ) เรียบง่าย ส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคเกษตรกรรมและการพาณิชย์กรรมอยู่บ้าง แต่ไม่สลับซับซ้อนอย่างเช่นปัจจุบัน ถึงกระนั้นพัฒนาการของยุคสมัยหลังจากท่านนบี (ศ็อลฯ) ก็ไม่ได้ทำให้เกิดปัญหาแต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับชะกาฮู อัตราการจ่ายและการกำหนดนีสาบก็ได้รับการพิจารณาโดยอาศัยการกียาสเป็นหลักสำคัญเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย จึงไม่แปลกว่า อัตราการจ่ายชะกาฮูในช่วงต้นอย่างเช่น ในกรณีของสัตว์จะต้องจ่ายเป็นสัตว์เช่นเดียวกัน เพราะง่ายและสะดวกต่อการคำนวณ ไม่เปลืองเวลาที่จะต้องเข้าไปกำหนดมูลค่างเป็นเงินในภาวะที่เงินตราเป็นสิ่งหายากและการคำนวณเช่นนั้นแม้แต่คนเบคูอินก็เข้าใจง่าย แต่ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะอยู่ในภาคเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมเป็นไปอย่างมโหฬาร ระบบการแลกเปลี่ยนด้วยเงินตราจึงเปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ที่ไหลวนเวียนอยู่ในโครงร่างสังคมเศรษฐกิจ ดังนั้น สังคมมุสลิมจึงควรให้ความสนใจกับประเด็นต่างๆ เหล่านี้กล่าวคือ

1. การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับชะกาฮู

ควรมีองค์กรที่ชัดเจนเพื่อเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนข่าวสารในเรื่องเกี่ยวกับชะกาฮู ในเรื่องเกี่ยวกับอิจญ์ติฮาดนีสาบในทรัพย์สินใหม่ๆ การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบและวิธีการผลิต เป็นต้น ทั้งในระดับระหว่างประเทศและในประเทศ และกระจายข่าวสารอันนั้นแก่ชุมชนมุสลิม เช่น



2. ปัญหาในเรื่องของการจัดการเกี่ยวกับชะกาฮ

การขาดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในรัฐอิสลามช่วงหลัง และในสังคมมุสลิมจึงทำให้ระเบียบและกฎเกณฑ์ในการคำนวณไม่ปรากฏชัดเจนและทันสมัย ดังนั้น

-องค์กรที่จัดตั้งในเรื่องชะกาฮควรรับผิดชอบในเรื่องนี้อย่างจริงจัง มีแนวทางในการพัฒนาระบบให้ดียิ่งขึ้น เช่น ในเรื่องของการเก็บ การกระจาย และพร้อมที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้ที่ต้องการศึกษา วิเคราะห์ เพื่อความก้าวหน้าสืบไป

-การกระจายรายได้จากชะกาฮควรเน้นในพื้นที่ที่เก็บชะกาฮจนถึงที่สุด หากมีส่วนเกินที่ไม่จำเป็นแล้วจริงๆ ถึงจะส่งไปยังส่วนกลาง แต่ข้อเท็จจริงในปัจจุบันรายได้จากชะกาฮอันน้อยนิดไม่อาจครอบคลุมความต้องการของผู้มีสิทธิได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนยากจน

ขัดสน

-ควรระบุให้แน่ชัดและมองอย่างละเอียดถึงวันถึงทรัพย์สินที่ต้องจ่ายชะกาฮ์ และไม่ต้องจ่ายชะกาฮ์ โดยมีหลักเปรียบเทียบที่ชัดเจนและมีเหตุผล

3. การให้คำจำกัดความที่ชัดเจน

เพื่อประโยชน์ในการจัดการชะกาฮ์ ควรให้คำจำกัดความในเชิงปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานในเรื่องเหล่านี้

- อีชะกาฮ์ ผู้จ่ายชะกาฮ์ ผู้บริหารชะกาฮ์ นิสาบ อัตราชะกาฮ์ ทรัพย์สินที่ต้องจ่ายชะกาฮ์ และ ไม่จ่ายชะกาฮ์ (ว่ามีอะไรบ้างในสังคมของเรา) ปีที่จ่ายชะกาฮ์

4. รายการบันทึกเกี่ยวกับชะกาฮ์

ตารางบันทึกรายการที่ต้องจ่ายชะกาฮ์จะต้องแบ่งแยกชัดเจน เช่น

- รายการทรัพย์สินที่ต้องเก็บเมื่อครบปี
- รายการทรัพย์สินที่ต้องเก็บแต่ไม่ครบปี ควรแยกประเภทด้วย เช่น ในภาคเกษตรกรรม แร่ธาตุ ทรัพย์สิน ที่ค้นพบโดยไม่มีเจ้าของ เป็นต้น
- ในแต่ละรายการควรมีตารางแบ่งแยกให้ชัดเจนเกี่ยวกับจำนวนหลักก่อนจ่ายชะกาฮ์ จำนวนที่ต้องจ่ายชะกาฮ์ อัตรากำจ่ายชะกาฮ์ และส่วนที่จ่ายชะกาฮ์ (ทรัพย์สินบุคคล ทางด้านการบัญชีมีประโยชน์มากสำหรับงานด้านนี้)

5. ควรมีใบสอบถามว่า “มี หรือไม่มี” ในทรัพย์สินต่างๆ ก่อนที่จะบรรจุไปในตารางจัดการชะกาฮ์ เช่น

- 5.1 คุณเป็นเจ้าของธุรกิจที่มีมูลค่าสุทธิเกินนิสาบหรือไม่
- 5.2 คุณมีเครื่องประดับด้วยทองคำหรือเงินที่เกินนิสาบหรือไม่
- 5.3 คุณมีพืชผลผลิตทางเกษตรกรรม เช่น ข้าวข้าว ข้าวเหนียว ข้าวโพด เกินนิสาบหรือไม่
- 5.4 คุณมีเรือกสวนที่ผลิตทุเรียน เงาะ ลางสาด ลองกอง ที่เกินนิสาบหรือไม่
- 5.5 คุณมีปศุสัตว์ เช่น วัว ควาย แพะ แกะ ที่เกินนิสาบหรือไม่ (นิสาบควรกำหนดเป็นค่าของเงินเพื่อความสะดวกของผู้ตอบในใบสอบถามและคำถามควรครอบคลุมทั้งหมดนี้เป็นโครงร่างหยาบๆ เพื่อเป็นตัวอย่างในการศึกษาต่อไป

หมายเหตุและเอกสารอ้างอิง

¹ รัฐอิสลามคือรัฐที่อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) เป็นของอัลลอฮ์ (ศุบหฺ) โดยเสนอหลักปฏิบัติผ่านอัลกุรอานและอ็ชชุนนะฮ์ (ค็อลฯ) ที่ฝ่ายบริหารจะต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด รัฐอิสลามเป็นอะมานะฮ์ที่สำคัญยิ่งต่อมุสลิมในฐานะที่เป็นคอดีฟะฮ์ เพราะวิถีชีวิตแห่งอิสลามจะเป็นรูปธรรมได้ก็ต่อเมื่อ “รัฐ” ถูกสถาปนาขึ้นมาแล้วเท่านั้น รัฐอิสลามคือ อาณาเขตที่ศูนย์รวมแห่งการบริหารนโยบายต่างๆ เป็นไปตามอุดมการณ์แห่งอิสลาม ในอันที่จะสร้างหลักประกันในสถานะภาพความเป็นอยู่ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจการเมืองและความศรัทธาแก่คนในสังคม ทั้งที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม

² อัลกุรอานมักจะบัญญัติศัพท์ชะกาฮฺสลับกันกับ อ็ศ-เศาะดะเกาะฮฺซึ่งหมายรวมเอากุศลทานที่กระทำด้วยความสมัครใจและบังคับด้วย ดังนั้นเศาะดะเกาะฮฺจึงเป็นอีกชื่อหนึ่งของชะกาฮฺ หรือชะกาฮฺก็เป็นเศาะดะเกาะฮฺอย่างหนึ่ง เพียงแต่ว่า เศาะดะเกาะฮฺที่บังคับเท่านั้นเป็นชะกาฮฺ นอกจากนั้นก็เป็นกุศลทานทั่วไป

³ อัลกุรอาน 9 : 60

⁴ บทบาทของรัฐบาลอิสลามในการเก็บและจ่ายชะกาฮฺเป็นครั้งแรกนั้นเริ่มนับในช่วงที่ท่านนบี (ค็อลฯ) ได้ส่งตัวแทนไปยังเผ่าต่างๆ เพื่อเก็บและจ่ายชะกาฮฺ โดยที่ท่านนบี (ค็อลฯ) กำหนดเป็นข้อบังคับพร้อมทั้งระบุกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจน ถึงแม้ข้อตกลงที่กระทำไว้กับชาวอันซอร์ที่อัลอะกอบาะจะเรียกร้องให้เขาต้องจ่ายชะกาฮฺก็ตาม แต่ดูเหมือนว่าเป็นข้อกำหนดที่บังคับให้กระทำส่วนตัวบนพื้นฐานของความศรัทธาที่เคร่งครัดคือ มีลักษณะเป็นอินฟาก (Pious Spending) ปราศจากกฎเกณฑ์และข้อเรียกร้องทางกฎหมาย ดูรายละเอียดเพิ่มเติมจาก Dr.M.Hasan-uz-Zaman : The Economic Function of the Early Islamic State, I.I.P.1981, p. 134 - 139

⁵ รัฐภายใต้การชี้นำของท่านนบี (ค็อลฯ) มีบทบาทในการเก็บและจ่ายชะกาฮฺ คอดีฟะฮฺหลังจากท่านคืออบูบักรและอุมัร (ร.ฎ.ฮ.) ก็ได้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ต่อเมื่อในสมัยคอดีฟะฮฺอุมัยยาน ท่านนบีที่อนุญาตให้มีการจ่ายตรงแก่ผู้มีสิทธิได้รับโดยไม่ต้องผ่านหน่วยงานรัฐ อย่างไรก็ตามในเรื่องนี้นักวิชาการอิสลามต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การเก็บและการจ่ายชะกาฮฺนั้นจะเป็นหน้าที่ของรัฐ โดยตรง โดยยึดและเข้าใจจากอัลกุรอาน ซูเราะฮฺ อัลเตา

บะฮุ อายะฮุ ที่ 103 ความว่า “จงเอาบางส่วนจากทรัพย์สินของพวกเขามาเป็นทาน(ชะกาฮุ) ...” และเข้าใจจากอัลกุรอาน 9:60 ในส่วนของผู้มีสิทธิรับชะกาฮุคือ “เจ้าหน้าที่เก็บชะกาฮุ” ซึ่งจะต้องผ่านมาจากหน่วยงานจัดตั้งเพื่อกิจการชะกาฮุโดยตรง

⁶ Dr. M.Hasan Uz-Zaman, อ้างแล้ว, น. 139

⁷ อัลกุรอาน 9 : 103

⁸ อัลกุรอาน 23 : 4

⁹ คูราละเอียคใน Muhamad Nejatullah Siddiqi, Muslim Economic Thinking, A survey of contemporary literature. The Islamic Foundation, 1981, p. 61 - 63

¹⁰ S.A.Siddiqi, Public Finance in Islam, SH.Muhammad Ashraf, 1979, p 27

¹¹ อัลกุรอาน : 2 : 3, 43, 110, 177, 4 : 77, 9 : 5, 11, 18, 71, 27 : 37, 56, 73 : 20, 98 : 5, 58 ; 13, 22, 41, 24 : 55, 56

¹² อัลกุรอาน : 21 : 73, 19 : 55, 2 : 83, 19 : 31, 2 : 43, 13, 4 : 77, 22 : 41, 7 : 156

¹³ Abu Ubayd Qasim ibn Sallam, Kitab Al-Amwal (Cairo : alMaktabah al Tijariyah al Kubrad, A.H. 1353) อ้างโดย Umar Chapra : The Islamic Welfare State and Its Role in The Economy (บทความรวบรวมใน Islamic Perspectives, The Islamic Foundation, 1980 p. 212) อ้างซ้ำที่นี่

¹⁴ การจ่ายชะกาฮุยังคงดำเนินต่อไปแม้ว่าท่านนบี (คือลฯ) จะเสียชีวิตแล้วก็ตาม ปัญหาอยู่ที่ว่ามีหลายกลุ่มที่หัวหน้าของพวกเขาคิดขบด ไม่ยอมส่งชะกาฮุไปยังรัฐบาลกลาง กลุ่มที่แข็งข้อเหล่านั้นจำแนกได้สามประเภทคือ

1. พวกที่อ้างตนว่าเป็นศาสดาและผู้สนับสนุน เช่น มุสลิละมะฮุ ตุลัยฮัล ทูตดาจ
2. พวกที่ปฏิเสธการจ่ายชะกาฮุแต่ไม่สนับสนุนฝ่ายแรก เช่น เผ่ากัลบี ตัยย์ และคูปยาน
3. พวกที่ลังเลใจต่ออนาคตและศักยภาพของรัฐบาลอิสลามจึงไม่ยอมจ่ายชะกาฮุแก่เจ้าหน้าที่ที่รัฐบาลแต่งตั้ง เช่น เผ่าสุลัยม์, ฮะวาซัน, อามัร

การคิดขบดเช่นนั้นบั่นทอนความมั่นคงของอาณาจักรอิสลามเป็นอย่างมาก เพื่อไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่าง คอลีฟะฮุ อบูบักร์จึงได้จัดกองทัพสืบเอ็ดสายไปปราบปรามจนสำเร็จและ

ได้นำเสถียรภาพมาสู่ประเทศ และหลักปฏิบัติในเรื่องชะกาฮ์ก็ได้รับการสานต่อเช่นสมัยนบี (ศ็อลฯ) ดูรายละเอียดเพิ่มเติม Dr.M.Hasan-uz-Zaman, อ้างแล้ว น. 146 - 153

¹⁵ อัลกุรอาน 9 : 5

¹⁶ Afzal - ur - Rahman M.A. : Economic Doctrines of Islam : เล่ม 3 Islamic Publication, 1976, p 199 . Dr.M.Hasan - uz-Zuman, อ้างแล้ว น. 152

¹⁷ S.A/Siddiqi อ้างแล้ว น.11

¹⁸ S.A/Siddiqi อ้างแล้ว น.11

¹⁹ อัลกุรอาน 9 : 36

ท่านนบี (ศ็อลฯ) กล่าวไว้ความว่า “ไม่มีการเก็บชะกาฮ์จนกว่าจะล่วงเวลาหนึ่งปี”

²⁰ เดือนรอมฎอนเป็นเดือนถือศีลอดของมุสลิมเขาถือเดือนนี้เป็นเดือนที่สำคัญที่สุดในการทำกัศดีต่ออัลลอฮ์ เป็นเดือนแห่งการขัดเกลาจิตใจและขัดเกลาทรัพย์สิน

²¹ Dr.M.Hasan - uz-Zaman, อ้างแล้ว น. 153 - 158

²² ถึงแม้จะมีนักวิชาการบางคนจะเสนอแนวคิดถึงการพิจารณาใหม่ในเรื่องเกี่ยวกับอัตราการจ่ายและนิสาบ ชะกาฮ์ อุลาม่าส่วนใหญ่ยังยืนให้ถือปฏิบัติดังที่ท่านนบีกำหนดไว้เพราะถือว่าเป็นอิบาดะฮ์

ดูรายละเอียดได้จาก M.A.Mannan, Islamic Economic, Theory and Practice, SH. Muhammad Ashraf 1980 p. 289-293 and Nejatullah Siddiqi, อ้างแล้ว หน้า 23-24

²³ อรุณ บุญชม, หะดีษ ซอเฮียฮ์, เล่ม 2, ส. วงศ์เสงี่ยม, น. 252

²⁴ เผ่าฮัทรามาต์ปรารถนาที่จะจ่ายชะกาฮ์ แต่เจ้าหน้าที่กระทำผิดพลาด โดยเห็นอูฐงามตัวหนึ่ง จึงเข้าไปทำเครื่องหมายเพื่อเอาเป็นชะกาฮ์ จนเกิดการโต้เถียงและประท้วงไม่ยอมจ่ายชะกาฮ์ในที่สุด อนุบักรจึงจัดทัพเข้าไปปราบปราม

²⁵ บัยตุลมาล ศูนย์กลางบริหารเกี่ยวกับการเงินของแผ่นดิน เทียบได้กับกระทรวงการคลังในปัจจุบัน

²⁶ Dr.Syek Muhammad Yusuf al Qardawi, Musykilatul Fakri Wa-Kaifa Aalajamal Islam (แปลเป็นภาษาอินโดนีเซีย โดย) Umar Fanany, B.A. Problema Kemeskinan, Apakah Konsep Islam, PT Bina Ilmu, 1977 p. 159

²⁷ Dr.M. Hasanuz-Zaman อ้างแล้ว น. 153 - 158

²⁸ คือมีที่เลี้ยงในทุ่งหญ้าเพื่อหวังผลผลิต

²⁹ Dr.M.Hasanuzuman อ้างแล้ว, 159

³⁰ อ่านรายละเอียดจาก Afzalurahman, อ้างแล้ว, 214-230

³¹ อามันต์ (Almon) คือต้นไม้ชนิดหนึ่งมีเมล็ดมันคล้ายถั่วลันเตา

³² อิมามชะฟีอีห์เห็นว่าประเมินได้ เพราะพิจารณาการกระทำของท่านนบี (ศ็อลฯ) แต่อิมามออบูฮะนีฟะห์ไม่เห็นด้วยกับการประเมินเพราะการกระทำของนบีนั้นเป็นการกระทำก่อนอายุษุที่จะห้ามเกี่ยวกับดอกเบี้ย เขาจึงกลัวว่าการกระทำเช่นนั้นจะคลุมเครือกับดอกเบี้ย ดู อรรถนุญชม, อ้างแล้ว หมายเหตุข้อที่ 1

³³ ท่านนบี (ศ็อลฯ) กล่าวไว้ความว่า “แนวความคิดเห็นที่ลงมติแตกต่างกันในประชาชาติของฉันถือเป็นความเมตตาอย่างหนึ่ง”